

Spis treści

Przedmowa	13
Podziękowania	15
Wykaz skrótów	16
I. Świat Wielkiego Stepu	17
Ziemia pokryta trawą	17
Klimat	18
Fauna	19
Góry	20
Strefy kontaktu	21
Step	23
Półkoczownicy	25
II. Mglawica plemion	28
Skomplikowany proces etnogenezy	29
Scytowie	31
Amazonki	33
Sarmaci	37
Goci	40
III. Cesarstwo rzymskie na przełomie IV i V w.	45
Sakralizacja władzy	45
Sytuacja administracyjna w cesarstwie rzymskim ok. 375 r.	47
Prowincje iliryjskie	49
Administracja cywilna	50
Cesarze-dzieci	54

Miejsce Kościoła	55
Armia rzymska	57
Barbaryzacja armii	59
IV. Wielkie uderzenie (375–435)	65
Adrianopol – początek końca	70
Wzmocnienie pozycji Hunów po zwycięstwie pod Adrianopolem	72
Hunowie za Kaukazem	74
Alanowie przekraczają Ren	77
Jeden król huński spośród wielu	79
Pojawienie się Aecjusza	81
Burgundzka katastrofa	84
Pokój w Margos	86
Wspólne panowanie Bledy i Attyli	88
V. Militarna przewaga Hunów	89
Łuk refleksyjny – broń doskonała	94
Pozorowany odwrót	96
VI. Attyła u szczytu potęgi (435–452)	101
Hunowie i cesarstwo wschodnie	102
Pierwszy pokój Anatoliusza	104
Zabójstwo Bledy	105
Imperium Attyli w 445 r.	106
Trzecia wojna przeciwko Teodozjuszowi II	108
Drugi pokój Anatoliusza	108
Trzeci pokój Anatoliusza	112
Ingerencje w wewnętrzne sprawy cesarstwa zachodniego	113
Ambicje Galli Placydii	116
Skandal wokół Honorii	117
VII. Powstrzymanie ekspansji (451–453)	123
Inwazja na Galię	123
Oblężenie Orleanu	128
Bitwa na Polach Katalaunijskich	131
Niezlomni Attyła i Marcjan	136
Oblężenie Akwilei	137
Naturalna śmierć?	141

VIII. Attyla – sprawca upadku Rzymu?	144
Dwa portrety: Attyla i Aecjusz	144
Attyla – bogactwa i kobiety	146
Polityka terroru	149
Finanse cesarstwa zachodniorzymskiego: powrót do handlu wymiennego	151
Finanse cesarstwa wschodniorzymskiego: opodatkowanie najbogatszych	153
Niejawny sojusznik – podatki i herezja	155
Państwo prawa i uzasadnione stosowanie siły	157
IX. Społeczeństwo drapieżców	164
Podbite ludy	164
Arystokracja Hunów	168
Sprawiedliwość pała	169
Osobliwe zasady sukcesji	171
Dziedziczenie władzy w linii żeńskiej	172
Władza kobiet	176
Pszczola i orzeł	178
Rzymskie orły	180
Wszechwładny Attyla	181
Ofiary z ludzi	183
Kotły ofiarne	185
Frankensteinowie V w.	187
X. Zmierzch Hunów (453–469)	192
Pierwsza wojna gocko-huńska	194
Druga wojna gocko-huńska	194
Ostatni Goci i ostatni Hunowie	196
Nabita na pal głowa Dengizyka	197
Zabójstwo Aecjusza	198
Zabójstwo Walentyniana III	199
Zwolennicy Attyli i upadek Rzymu	200
Alanowie	201
Kaukaska ostoja	207
XI. Następcy Hunów	210
Awarowie i Węgrzy	210
Awarowie o długich warkoczach	210
Upadek Sirmium	214

Złoto Ringu	214
Niezwyciężona jazda	217
Koniec imperium Awarów	218
Nowi nomadowie	221
Grabieżcy czy buntownicy?	223
Kres świata nomadów	226
XII. Legenda Attyli	229
Attyla wróg chrześcijan	230
Czarna i złota legenda Attyli	231
Skandynawska legenda Attyli	232
Germańska legenda Attyli	235
<i>Księga bohaterów</i>	239
Jedenaście tysięcy dziewic	241
Attyla w twórczości Corneille'a	243
Attyla i wiek oświecenia	244
Attyla w twórczości Verdiego	246
Attyla w twórczości Wagnera	247
Nazistowska legenda Attyli	248
Zakończenie	252
Niespodziewany obrót wydarzeń	252
Wyjątkowość Attyli	253
Zwycięstwo archaizmu	254
Czym była przemoc stosowana przez nomadów?	256
Ślady panowania Hunów	257
Trwały podział	258
Attyla wiecznie żywy?	259
Bibliografia	261
Źródła	261
Katalogi	265
Opracowania ogólne	265
Tablice chronologiczne	271
Tablice genealogiczne	282
Mapy	289

Aneks	305
I. Strabon: Ofiary z ludzi	305
II. Tacyt: Ciężkozbrojna jazda	305
III. Tacyt: Sarmaci.	306
IV. Ammianus Marcellinus: Ropa naftowa na Bliskim Wschodzie	306
V. Ammianus Marcellinus: Siedziby i zwyczaje Hunów, Alanów i innych plemion Scytii Azjatyckiej	307
VI. Jordanes: O pochodzeniu Hunów	310
VII. Priskos: Fragmenty <i>Historii Bizancjum</i>	311
Indeks osób	343
Spis map i planów	351
Spis tablic genealogicznych	352